

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 29. oktobra 1873.

O b s e g: Deset zapovedi za kmetovalce. — Gozdno postavo, kako jo na tanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster. — Najnovejša slovenščina. — Volitvene stvari. — Mnogovrstna novica. — Naši dopisi. Novičar.

Gospodarske stvari.

Deset zapovedi za kmetovalce.

1. zapoved: Njiva je, ki te redí. Zato jo pridno obdelavaj. Če je tvoja njiva močvirna, tedaj bolna, ozdravi jo, napravi drenažo, jarke, da se odteka preobilna voda iz nje. Pomisli tudi, da tvoja njiva ni zdrava, dokler je ne orješ vsaj za 10 ali 12 palcev (1 čevelj) globoko, kajti v plitvo orani njivi boš le malo lepih rastlin priredil.

2. zapoved: Ne miruj poprej, da imaš na njivi vsaj za en čevelj dobro zrahljane zemlje, da ti potem posejane rastline tvoj trud in gnoj bogato poplačajo, kajti pomisli, da je dokazano, da na 7 palcev globoko preorani njivi je bilo 15 vaganov, na 9 palcev orani 20 in na 12 palcev orani 24 vaganov koruze. Vsi trije deli so bili ena in ista njiva.

3. zapoved: Poslužuj se vrstilne setve; obdeluj zemljo z umnimi orodji in stroji.

4. zapoved: Pomisli, da boš le potem dobil lep dohodek od žita, krompirja in od drugih rastlin, če boš imel njivo prosto plevela.

5. zapoved: Ne smeš sejati žito za žitom, posebno ne iste vrste, kakor sploh ne iste rastline, ako hočeš imeti popolno žetev. Pomisli, da vsaka rastlina potrebuje posebne jej hasljive redilne drobce.

Če je tedaj rastla na njivi pšenica, ki je iz zemlje pobrala, kar jej je bilo ljubo in potrebno, in ko bi zopet prišla pšenica, zgodilo se jej bo, da jej bo zdaj pomanjkovalo jej ugodne hrane. To je isto kakor pri ljudéh. Eden rad jé močnate jedí, drug pa mesnate. Če je tedaj v skledi nekoliko mesa in nekoliko, na priliko, polente ali štrukljev pride eden, ki rad jé mesó, in pusti le malo ali celó nič mesa; ko pride drugi, nahaja le še polento in če tudi on le meso ljubi, slaba mu bo, kajti močnate jedí ne vgodujejo njegovemu želodcu.

6. zapoved: Ne sej pregosto, kajti gosta setev daje le prazno klasje.

7. zapoved: Presni (frišni) gnoj rabi le pri okopavnih rastlinah, kakor tudi pri detelji in enakih za krmo namenjenih rastlinah. Kolikor lepša rašč, toliko več bo krme, nasprotno pa ti slabo kaže položeno žito.

8. zapoved: Ne želi imeti obilno njiv; čuj, da tiste, katere imaš, dobro obdeluješ in gnojiš. Boljše je, da imaš le en oral vinograda, ki ga prav dobro oskrbuješ, kakor da bi imel 3 orale, pa vse zanemarjene kakor se žalibog! mnogokrat nahaja.

9. zapoved: Skrbi za to, da imaš obilno krme,

in tvojemu posestvu primerno množino živine, vendar ne več, kolikor je moreš dobro rediti in oskrbovati. Ravnaj tudi umno in pravilno z gnojem v hlevu in na gnojišči; skrbi za obilno množino gnoja, napravljaj kompast ali pomešani gnoj, ki je posebno pripraven za vinograde.

10. zapoved: Zapisuj vse v posebno knjigo, da boš vedel, koliko si potrošil in koliko imaš konec leta čistega dohodka. Bodi marljiv, skrben, pobožen in pošten gospodar; uči se dobrega, ravnaj vse po umnih pravilih kmetijske znanosti, da ti bo donášala zemlja obilno pridelkov in da živiš srečno na zemlji.

„Gosp. L.“

Gozdno postavo,

kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo dogovorno z ministerstvom notranjih zadev od 3. julija 1873,

veljaven za vse kraljevine in dežele, zastopane v drž. zboru.

Da se odvrnejo od več strani dohajajoče pritožbe, da se gozdna postava od 30. decembra 1852. leta ne spolnuje primerno, ali nepopolnem, in da vsled tega v posameznih krajih dežel vidno propada gozdno gospodarstvo, kakor tudi, da se temu tako važnemu oddelku deželnega obdelovanja nakloni tista marljiva in zdatna skrb političnih gosposk, katera jim je naložena kakor posebna dolžnost po določbah gozdne postave, in katera mora tako v privatne, kakor vzlasti v javne bistveno segajoče interese za energično in krepko varstvo vlastnine in gojenja gozdov s pridom braniti: — ukaže ministerstvo za poljedelstvo dogovorno z ministerstvom notranjih uprav, zvrševaje navedeno postavo in dodatno k podukom danim gozdnim nadzornikom, tako-le:

I. Čuvanje nad gozdnim gospodarstvom sploh.

§. 1. Politične gosposke, katerim je naloženo izvrševanje določb gozdne postave od 3. decembra leta 1852., vzlasti so dolžne po §. 23. te postave, nad gospodarstvom vseh gozdov v njihovih okrajih sploh čuvati, in če jim kdor koli po §. 22 gozdne postave naznani, da se gozdno zemljišče samovoljno rabi za druge namene, da se spodreja zanemarja, da se gozd pokončuje, ali ž njim neprimerno ravná, morajo precej preiskati, in tak sklep storiti, da se interesi gozdnega obdevanja varujejo.

Po določbah §§. 68. in 69. gozdne postave morajo dalje politične gosposke poškodbe varnosti gozdne vlastine, če po občni kazenski postavi ne spadajo pod sodnjo obravnavo, vvesti postavno zapovedano obravnavo ter jo izvršiti, da le kakor koli si bodi izvedó za gozdni kvar.

V §. 23. gozdne postave zapopadena nanašba na §. 22. že kaže, da imajo politične gosposke iskati bistveno pomoč pri spolnovanju zgoraj omenjenih dolžnosti v tem, da primerno izvršujejo tiste določbe §. 22. in oziroma §. 52. gozdne postave, po katerih se imajo v ta namen, da se gledé gospodarstva z gozdi zapovedana postavna vodila vsestransko na tanko spolnujejo, lastniki primorati, da postavijo gozdom, ki so dosti veliki in katero velikost po posebnih razmerah določa deželna vlada, izvedene in od vlade za zmožne pripoznane gospodarske vodje (gozdarje) in da jim primerno varuhov in čuvajev pridadé.

Ker so taki gozdarji in gozdni varuhi, vzlasti če so vsled §. 52. gozdne postave zapriseženi, po prisegi zavezani, vsako poškodbo gozdne lastnine brez vsacega osobnega ozira naznaniti in pomoč na postavni poti zahtevati, tedaj je potreba za primerno varstvo gozdov, kakor tudi koristno političnim, za izvrševanje gozdne postave poklicanim gosposkam, da se prav zdaj omenjeni zaukazi gozdne postave gledé postavljenja potrebnih gozdarjev in gozdnih varuhov, kolikor se to doslej še ni zgodilo, brez odloga izvršé.

II. Gozdno-tehnični organi.

§. 2. Da politične gosposke pri izvrševanju postavnega svojega področja v gozdnih zadevah niso brez stanovitnih izvedenih svetovalcev, postavljeni so v ta namen, in vzlasti za izdatnejše izvrševanje omenjenim gosposkam naloženega gozdnega čuvanja, gozdni tehniki (izvedenci) na državne stroške in se je njihovo področje v posebnih podukih določilo. Kakor zavolj tega postavljenja politične gosposke niso odvezane postavno njim naloženim dolžnostim, tudi po drugih, njim podložnih političnih organih čuvati, da se zaukazi gozdne postave na tanko spolnujejo, in če je treba, postavna uredska opravila izvrševati, enako ni dosti, da njim prideti gozdni tehniki dajo le poročila in mnenja svoja v posamesnih primerljajih na spodbado političnih gosposk, temveč oni so vsled svojega poduka posebno zavezani, v prid zdatnega izvrševanja gozdne postave sami delati, tedaj si imajo pridobiti na tanko poznanje gozdnih zadev v svojih okrajih, in kedar je treba, v prid gozdnega obdelovanja potrebne navode dajati, oziroma obrniti se na zadevajočo politično gosposko s primernimi poročili in dobrimi nasveti, da ona reč v roko vzame. (Dal. prih.)

Slovstvene stvari.

Najnovejša slovenščina.

III.

Ni moj namen, preresetavati vsake mladoslovenske besede in oblike, in tako delo bi bilo tudi orjaško, ker že dozdej jih je prišlo takih „pankertov“ na stotine na papir, in še vedno raste njih število, kakor rastejo gobe po dežji; hotel sem le v izgledih pokazati propad našega slovstva, ki se mu pripravlja od mladoslovenske strani. Tu pa tam se tudi pri mladoslovenskih pisateljih nahaja kakošno dobro zrno, velika večina novotarij pa je vendar-le plevel.

Predno pa sklenem te proste in nevezane črtice, naj navedem še nekaj takih izgledov.

11. *Prav, vsaj — baš, barem.* Iz samega sovraštva do slovenščine so naši „mladi“ zavrgli do sedaj navadne besede prav ali ravno in vsaj; ter pišejo (če ne uprav in konči) baš, barem. Te dve besedici ste vzeti iz hrvaščine brez vsakega premislika, ker „mladim“ veljá pravilo, da kar je hrvaško, to je tudi že dobro. Baš in barem pa ste, kakor je že povedal (v „Glasu“) učeni prof. orientalskih jezikov, g. St. Kociančič, turški besedi, kateri ste se vrinili v srbski in hrvaški jezik. Ker ne znam turškega jezika, zato se tudi nočem dalje pri tem muditi; dobro pa bi bilo, da bi nam omenjeni gosp. profesor to reč natančneje v kakem časopisu razložil.

12. *Oblike: čki, čtvo, oj,* so prišle v slovensko pisavo tudi le iz zaničevanja starih oblik in iz „precar-tane“ ljubezni do hrvaščine. Jaz vsaj temu ne vem drugega razloga. Vendar mislim, da „pisci“ s tem ne zametajo naravnost kot nepravilnice dosedanjih oblik, kajti tako prismojeni menda niso, da bi trdili, da vsi Slovenci nepravilno govoré, ker ne govoré hrvaški. Iz besed pesnik, prostak, porok se dadó ravno tako napraviti oblike pesnički, prostački, poročtvo, kakor pesniški, prostaški, poročtvo — no; in „de gustibus non est disputandum“. Nekoliko večja je zmešnjava z obliko — oj, ker se rabi za dativ in za instrumental. To pa je pol miš pol tič: dativ na — oj je hrvaški; instrumental na — oj pa štajarsko-ogerski; no, tudi prav, saj je po zapovedi Prešernovi: *) „Tak, kakor sraka gnjezdo, vkup nosimo...“ Mladoslovenci! za dativ ž. sp. imamo že tri oblike: dobri, dobrej, dobroj; za instrumental istega spola pa še le dve: dobro, dobroj. Do kedaj bomo ostali še brez tretje? Upam, da ne dolgo, in se priporočujem vaši ostroumnosti.

13. *Nemškutizne mladoslovenskih piscev.* — Hujšega jim ne reci! Kako? oni, ki „baš“ zato ne pišejo slovenski, da ne nemčurijo (ker dosedanja slovenščina je bila gola nemščina), bi se pa kedaj tako spozabili, da bi jim ušla kakova „nemčizna“! Žalibog, da je tako! Med tem, ko se derejo, da je to in uno napačno in nemško, nemškutarijo nekateri izmed njih tako grdo, da je groza. Oni pišejo brez da, kar je že pokojni Janežič v svoji slovnici kot germanizem zaznamoval, in kar ne rabi več skoro nobenemu pisatelju, ki se drži še stare pisave. Oni stavijo glagol konec stavka, kar je proti duhu slovenskega jezika in le bolj po nemškem diši. Oni delajo na vatle dolge periode, kar je tudi neslovensko, kakor so se čestiti bralci lahko prepričali iz zadnjič navedenega stavka, kateri pa ni edini svoje vrste. Oni si delajo po nemškem kopitu sestavljene besede, na pr. prsobolen, krvoprolitje itd., ki so pravi barbarizmi, podobni onim, ki jih je nekdej koval P. Marko. — Naj pristavim sem, k tej „Judeževi številki“, še nek „curiosum“ mladoslovenske pisave: Za barvo pišejo farba (menda, ker je to manj nemško) in pa — šara, zakaj ne rajši staroslovensko mast? — Pregovor: „extrema se tangunt“, veljá tedaj tudi tukaj.

14. *Mladoslovenski Babilon.* — „Pridite, sezidajmo si mesto in stolp, katerega vrh naj se neba dotika, in storimo sloveče svoje imé!“ Tako so govorili Noetovi mlajši, predno so se razkropili po svetu. Tako nekako so si mislili tudi naši mladoslovenci gledé slovenščine: „Pridite“, klicalí so se, „pišimo jezik, kateri bo podoben stari slovenščini in vsem drugim slovanskim jezikom in pridobimo si s tem slavno imé.“ Pa Bog je,

*) Navajam nalašč vedno le Prešerna, ker samo ta jim je auctoriteta, poleg „večnega študenta“, čegar „stvarjenja“ pa niso toliko vredna, da bi jih citiral. Pis.

in katero še vsak dan bolj in bolj širi, pričelo je izvažanje njenega žita vsako leto toliko rasti, da Rusko žito je iz vseh Evropejskih trgov in tudi iz Angleških vse drugo žito potisnilo. Koliko več se ga izvozi od leta 1861. do 1872., kaže statistični pregled v časniku „Pest. Lloyd“. Iz tega vsakoletnega natančnega pregleda se vidi, da v 10 letih je izvoznja Ruskega žita narastla na 100 milijonov srebernih rubljev. Za nas — sklepa „Gosp. List“ — bo Reško-Karlovška železnica vendar-le tudi pri vsem tem, da Rusko žito nadvladuje druga žita, to korist imela, da se bode Rusko žito tudi v našo deželo (pa tudi v slovenske) lože in cenejše dobivalo.

* *Vina na Hrvaškem* so v nekaterih krajih obilo pridelali, kar pa se mošta tiče, je bolj kisel kakor lanskoleto. V Dalmaciji je vinski pridelek zelo slab. Velika suša je tudi grozdje posušila, zato je malo izdelalo. Vino in olje so glavni izvodi Dalmacije; kedar to slabo rodi, je huda za Dalmacijo. Prihodnje leto bode zato žalostno za Dalmacijo. Zato nova „Presse“ zahteva, naj se ondi nemudoma začne železnice delati, da ljudstvo dobí zaslunka in se reši stradanja.

Gozdno postavo,

kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo dogovorno z ministerstvom notranjih zadev od 3. julija 1873,

veljaven za vse kraljevine in dežele, zastopane v drž. zboru.

(Dalje.)

III. Čuvanje nad važnejšimi gozdnimi razmerami sosebno.

Gozdni lazi (novine).

§. 3. Gosposke so dolžne čuvati nad tem, da se brez posebne dovolitve noben gozd ne odtegne gozdni gojitvi, in gledé take dovolitve se je trdno držati tega, da se ona dá samo takrat, kedar so spolnjeni pogoji, zaukazani v §. 1 gozdne postave.

Če se najdejo gozdna zemljišča, na katerih se je les brez dovolitve posekal, tedaj se ima brez odloga vpeljati uredska obravnava po omenjenem paragrafu gozdne postave in pri tem se ima na trdno postaviti vse, kar se je pri tem delalo in storilo, vzlasti, ali se sme dati poznejša dovolitev iz javnih vzrokov za sekanje, ali ne, in v zadnjem primerljeju, kako se ima gola zemlja zopet pogozditi.

Potem kar se je našlo, mora politična okrajna gosposka izreči kazen zoper tiste, kateri so krivi nedovoljenega posekanja gozdov, in h krati storiti, kar treba, da se gola tla zopet pogozdé.

Sicer se o tem oziru zavrača na povelje ministerstva za poljedelstvo od 2. avgusta 1872. leta, št. 7281.

O danih dovolitvah za posekovanje gozdov mora imeti vsaka politična okrajna gosposka zaznamek po posebnem obrazcu, v katerega se imajo vpisati zadevajoča data gledé že poprej dovoljenih pa še vršecih se izsekovanj na podlogi zadevajočih spisov v dveh letih, gledé prihodnjih pa precej, ko zadobí pravno moč gosposkine odlok.

Ta zaznamek se ima zaporedoma natanko in zanesljivo nadaljevati.

Spodreja.

§. 4. Če je politična gosposka po §. 2 gozdne postave zaukazala spodrejo, tedaj se imajo v dotičnem odloku, kolikor se vidi potrebno za ugodni vspeh po

tem, kar se je pri preiskavi našlo in po nasvetih, katere je morebiti podal gozdni tehnik, v kateri dobí in kako se ima izvršiti spodreja, dati primerni zaukazi, in če je potreba zavolj vodstva in nadzorstva pri izvrševanju posebnih del, tudi v tej zadevi storiti, kar treba.

Če se je po obravnavah pri posamesnem brez dovolitve storjenem posekanju že poprej zaukazala spodreja, ali so se drugi ukazi dali, tedaj se ima politična okrajna gosposka prepričati, ali so se ti ukazi izvršili, in po okolinostih storiti, kar je treba, da se izvrše.

Politična okrajna gosposka ima dalje v obče nad tem čuvati, da se na novo posekani gozdni deli in stari lazi v dobi, katero predpisuje §. 3 gozdne postave, zopet pogozdé, pri tem je na to gledati, da samo enkratna setev ali zasaditev ne zadostuje popolnoma, temveč, da se morate ponavljati, če je potreba, v omenjenem času, potem, da se mladih drevesec ne sme pred časom izpuliti toliko, da bi s tem trpela končna popolnoma pogozditev.

Če je v §. 3. gozdne postave podpisana doba že pretekla, pa se spodreja še ni pričela, ali da se k temu še niso začele potrebne priprave, in se je bati, da ubrani naravno pogozdovanje gozdni vlastnik ali drugi vdeleženci s tem, da ne napravijo zagraj ali omejitev drugih potrebnih vžitkov, ima se opuščena spodreja natančno kakor predpisuje §. 2. gozdne postave po sili izpeljati.

Pri tem pa ima v obče veljati za pravilo to, da se imajo za spodrejo po gosposkinih ukazih le taki prostori odbrati, kateri so se po svojem namenu že poprej rabili kakor gozd, pa se zanemarili, in kateri se previdoma dadé vspešno pogozditi.

Ako gré za goljave velicega obsežka, katere se imajo v prid kulture ali zavolj drugih javnih ozirov pogozditi, imajo se vdeležencem, če je potreba, v ta namen, da se pridobé drevesca, seme, ali zavolj drugih gozdnih kultur potrebni nasveti dati, ko bi treba bilo, imajo se pridobiti drevesca, seme itd. in praznosta pogozditi s posredovanjem gozdnega tehnika.

Politična gosposka ima v dosego tega namena s primernim vplivom vzlasti si prizadevati, da se v tistih krajih njihovih okrajev, kjer za pogozdovanje ni sposobnih drevesc, napravijo setvine in drevesnice v primerni velikosti na občinske troške ali večih gozdnih posestnikov, iz katerih bi lahko dobivali tudi manjši gozdni posestniki potrebna drevesca za primerno plačilo, in da se dalje, kolikor dopuščajo razmere, napravijo izgledna pogozdovanja, po katerih se spodbujajo manjši gozdni posestniki za dobro obdelovanje gozdov.

Po okolinostih se sme v posebno ozira vrednih primerljejih nasvetovati ministerstvu za poljedelstvo denarna pomoč za take naprave.

O spodrejah, zaukazanih po gosposkah, ima vsaka politična okrajna gosposka napraviti zaznamek po posebnem obrazcu in vpisavati se ima vanj, kakor se je zaukazalo v §. 3.

(Dal. prih.)

Slovstvene stvari.

Duhovščina pa slovenščina.

„Presse“ je pred malo meseci iz Gradca poročala, da je ondi neki učen (?) filolog in profesor slovenščine kar naravnost duhovščini vse zasluge za slovenstvo naše zanikal. Ker „Presse“ veliko laže, mislili smo, da bode imenovani doktor to notico očitno zavrnil kot laž; al ni se to zgodilo dozdej in se menda tudi ne bo. Zato ne moremo si kaj, da ne bi oni nespametni trditvi postavili nasproti nekoliko imen slovenskih duhov-

vseh teh treh deželah in bi skupno poslale katerega izvedenca naravnost v Ruska primorska mesta, da bi tam semena iz prvih rok nepopačenega nakupil. Tako bi se mógli zanesti, da imamo dobro seme in smemo po takem pričakovati lepega pridelka. Velikrat, pravi on, je seme krivo, da je ves pridelek malo vreden, in velika škoda je to takrat, če se je morebiti za vso deželo naročilo tako seme.

Posebno pa je treba gledati na dobro in pravo gnojenje in pa na dobro obdelovanje zemlje za lan. On pravi, da bi morale skrbeti kmetijske družbe za to s podukom in zgledom. Tudi bi bila v predivskih krajih posebna predivska društva in pa popotni učitelji na pravem mestu, in bi prva dobro vravnana, veliko storila v povzdigo predivstva.

Za hišne potrebe kaj.

Kako se svinjsko meso ohrani okusno, kedar je vreme toplo?

Na to vprašanje iz Dobr. odgovarjamo sledeče:

Vprašanje gotovo zadeva svinjsko mesó, predno se dá sušiti.

Soli so poglavitna reč za okusnost in pa mrzel hram, če ledú ni.

Prvo je, da se kosovi mesá dobro oribajo s kuhinjsko soljo, kateri se pa (na kakih 10 funtov mesá) dodá še ena žlica solitarja. Potem pa se s soljo tudi česinj stolče in vriba in malo vode povrh vlije. Kos za kosom se položi v kad, vsake 3 dni poliva s slano in česnjevo vodo, in večkrat se prelože, da spodnji kosovi pridejo gori. Kad mora biti v mrzlem hramu.

Ker pa se v že suhem svinjskem mesu radi zaradijo črvi, odvrne se to, da se sol in česinj skupaj stolčeta, in primeša se jima nekoliko laškega olja, da je zmes kakor mazilo, s katerim se namaže vsak kos; potem se položi na papir, z ajdovo moko potrese; potreseno se otrese in obesi na suh in zračen kraj.

Gozdno postavo,

kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo dogovorno z ministerstvom notranjih zadev od 3. julija 1873.

veljaven za vse kraljevine in dežele, zastopane v drž. zboru.

(Dalje.)

III. Čuvanje nad važnejšimi gozdnimi razmerami sosebnó.

Gozdno pokončavanje.

§. 5. S posebno ostrostjo je političnim okrajnim gosposkam ovirati gozdno pokončavanje.

Ker pa gozdno pokončavanje redkokrat nastane prav naglo, ali z samo enim dejanjem, ki je gozdu škodljivo, ampak večidel počasi z nepretrgano in preobilo rabo lesá in delanjem lazov, s tem, da se stelja preveč in ne o pravem času pridobiva, trava kosi, živina pase, smola nabira itd., mora se nad gozdnim posestnikom tudi o tem čuvati, da z gozdom ne ravna tako in ga tudi ne rabi tako, da bi to nasprotovalo vodilom dobrega gozdnega gospodarstva in ukazom gozdne postave.

O tej zadevi se ima porazumeti pred družimi cesarski gozdni tehnik z gozdnim lastnikom ali njegovimi gozdnimi osobami, kakor tudi z vdeleženci, ki imajo

služno pravico, da se take napake, kolikor mogoče, odpravijo.

Politične gosposke so za to odgovorne, da se pri zapaženih ali ovajenih primerljivejših gozdnega pokončavanja, v §. 4 gozdne postave predpisana uredska ravnanja z vso ostrostjo izvrši in h krati, da se vse brez odloga stori, kar je za gozdno varstvo potreba, in da se čuje nad spolnovanjem danih zaukazov.

Varstvene naredbe, katere so storile gosposke zavolj tega, ker so se gozdi pokončavali, imajo se v razvidu imeti v zaznamku, kateri je predpisan v §. 4 za spodrejo.

Branivni gozdi.

§. 6. Posebno je gledati na to, da se pri vsaki primerni službeni priliki pozvedajo tisti gozdi, katere je smatrati po §§. 6. in 7. gozdne postave za stanovitne hranivne gozde, in gospodariti z njimi, kakor je predpisano v teh paragrafi.

Če se opazi v takih gozdih gospodarstvo, ki je v nasprotju z določbami postave, precej je storiti, kar veleva §. 23 gozdne postave.

Pri zadevajočih pozvedbah je na tanko preiskati in vtrditi okolinosti, zavoljo katerih se imajo izreči taki gozdi za branivne gozde.

V odlokih, v katerih se gozdi ali gozdni deli za branivne gozde izrekujejo, imajo se omejiti gledé njih mej in gozdnega gospodarstva in storiti je, kar je treba, da se na tanko čuje nad spolnovanjem danih zaukazov, v katerem primerljeju se ima dati tistim osebam, katerim se je izročilo čuvanje, prepis pravoveljavnega odloka.

Pri enakem spolnovanju določb §. 19 gozdne postave o v prepoved detih gozdih smejo se take osebe zapriseči.

Če vdeleženci prosijo, naj se gozdi ali gozdni deli, kateri so se na podlogi prejšnjega odloka izrekli za branivne gozde, z ozirom na premenjene razmere iz te vrste izločijo, sme se to zgoditi le na podlogi po §. 20. gozdne postave izvršene pozvedbe in le takrat, če se trdno dokaže, da se izločitev sme dopustiti.

Branivne gozde je pri vsaki politični okrajni gosposki imeti razvidne v pregledu po priloženem obrazcu, kakor to veleva §. 3.

Gozdi v prepovedi.

§. 7. V §. 6. gledé pozvedbe in izločitve branivnih gozdov dani predpisi veljajo tudi pri pozvedbi in izločitvi tistih gozdov, za katere se ima zaukazati po §. 19. gozdne postave posebno gospodarstvo (prepoved).

Politična gosposka ima posebno paziti na trganje skal, vsipanje, plaze, udore itd. in skrbeti, da se z gozdi, ki branijo gozdom škodljive vplive takih prigodkov, primerno gospodari, in da se, če treba, po §. 19. gozdne postave uredoma v prepoved denejo.

Gledé tacihi gozdov se ima po natančni pozvedbi okolinosti, ki prepoved zahtevajo (lega in kakovost gozdov in reči, katere so v nevarnosti, dozdanje ravnanje pri poškodbah ali nevarnostih) in po zaslišanji vdeležencev zaukazati posebno gozdno gospodarstvo in čuvanje, da se izvršuje, bodi-si po gozdnem lastniku ali njegovem gospodarskem osebjú, bodi-si da se prenese gospodarstvo osobam, posebno v ta namen postavljenim.

Enako je ravnati, če se sproži prepoved katerega gozda na podlogi določb §. 20 gozdne postave. Pri tem se imajo vpeljati vse naredbe, katere zahteva popolnoma varnost in se imajo skleniti s posebnim gozdnim gospodarstvom, kakor so: spodreja, če treba, začasno ustavljenje ali zmanjšanje gozdne služnosti, po-

stavljenje branilnih zidov, skopanje hranilnih grabnov, urejanje vód itd.

Pri obstoječih starejih v prepoved detih gozdih je pozvedeti, ali so prepovedani predpisi primerni sedanjim razmeram, in zaukazati se imajo premembe, če so take potrebne, po zaslišanji vdeležencev.

Gozdi v prepovedi se imajo, če je mogoče, zaznamovati s primernimi napisi in tablami in vpisati se imajo v zaznamek, katerega ima spisavati vsaka politična okrajna gosposka po priloženem obrazcu, kakor to veleva §. 3. (Dal. prih.)

Slovstvene stvari.

Zapisnik

XXIX. skupščine odbora Matice slovenske

6. novembra 1873.

Pričujoči so bili dr. Costa, predsednik, in naslednji odborniki: dr. Janez Bleiweis, Jeran, Marn, Pleteršnik, Praprotnik, Sovan, dr. J. Strbenec, Svetec, Šolar, Tomšič, Tušek, Vavrú, Iv. Vilhar, dr. Vončina, dr. Zupanec in Žakelj.

Predsednik dr. Costa najprej naznanja omilovaje veliko zgubo, katera je zadela Matico po smrti njenega neutrudljivega tajnika. Vi, pravi, gospodje odborniki! veste dobro, da je bil umrl tajnik duša Matici slovenski; dokler ostane ona, hvalno se bode spominjal tudi njen neutrudni tajnik prof. Anton Lézar. Slava mu! (Odborniki pritrdijo.)

Predno po društvenih pravilih pričnemo obravnavo o tajništvu prihodnjem, naj povem, a) da je Matica za razstavljenosti stvari svoje dobila na Dunaji pohvalno pismo, da sem pa jih jaz, s predsednikom dramatičnega društva vred, svést si Vaše pritrditve, poklonil v Atheneum, ki se nareja na Dunaji (odborniki pritrdijo tej odločbi); b) da se letošnje knjige zaradi posebne zadrege v tiskarni le počasi tiskajo: „Letopis“ in „Slovanstvo“, katero oboje bo prav znamenito, in bode dovršeno do občnega zboru, ki utegne biti meseca januarija.

Na to bere predsednik pismo g. dr. Kreka, ki pravi, da mu ni mogoče gledé sestavljanja vprašanj iz tradicionalne literature odborovi želji za zdaj vstreči, ker je z drugimi deli za več časa obložen. Odbor vendar po nasvetu šolskega nadzornika gosp. J. Šolarja sklene poprositi g. dr. Kreka, ker je ravno on sprožil stvar, ima itak v rokah narodno blago in je najsposobniši za ta posel, naj o priliki o tem sestavi vsaj glavna načela. „Gledé društvenega tajnika — čita predsednik iz dr. Gr. Krekovega pisma: „sem jaz mnenja, da se mora služba razpisati in potem onemu podeliti, kateri bode za ta posel najsposobniši.“ Tudi nisem proti temu, da se tajništvo provizorično za nekaj časa oddá, ako se sposobnih kandidatov ne ogiasi. Vsekako sem pa odločno proti temu, da dobi to službo kdo, kteremu bi bila le postranski posel. Tudi tirjam od prihodnjega tajnika, da je znanstven mož in napredovalen, ker mračnjaštvo je pogubno narodu in slovstvu.“ — Gosp. predsednik potem bere iz Maticnega opravilnika §. 36 in 37, po katerih se ima služba tajnikova po razpisu oddati za tri leta; dokler se pa najdejo odborniki, ki so pri volji opravljati tajnikovo službo, ne razpiše se služba tajnikova, da se Matici prihranijo stroški. Odbor pa ima pravico, dovoliti jim nekako nagrado, vendar nikoli ne čez polovico plačila, katero občni zbor za tajnika potrdi v proračunu.

Jaz sem prejel doslej — nadaljuje potem predsednik dr. Costa — to ponudbo g. profesorja Ivana Tušek-a,

toda z nekaterimi pogoji: a) da se služba poviša v plači na 250 gld., b) da se korektura Maticnih knjig popolnoma loči od nje, in c) da se najame kdo, ki pomore vrediti, kar je v Maticnih stvareh zaostalo o boleznih in po smrti prešnjega tajnika.

Predsednik zdaj vpraša: Ali hoče izmed gospodov odbornikov kdo prevzeti, ali vé koga imenovati, ki bi mogel prevzeti tajništvo? — Ker se nikdo ne oglasi, naj se prične obravnavo o povedani ponudbi.

Odbor soglasno sprejme ponudbo gosp. prof. Tušek-a, in sicer, kar a) plačo zadene, da se primerno vstavi v proračunu prihodnjemu občnemu zboru; kar b) korekturo tiče, vkrene po razgovoru, katerega so se vdeleževali gg. dr. Bleiweis, Šolar, Pleteršnik, Marn, Svetec in Vončina, naposled po nasvetu g. Sveteca, naj se, po dogovoru s prijatelji, sproti od slučaja do slučaja odločuje; in kar c) posebno pomoč zadeva, da se zaostale reči spravijo v red, proti dostojni nagradi, se vdá ravnatelj šolski gosp. A. Praprotnik, da bode pomagal novemu tajniku dotlej, da se v Matici vravná, kar je treba, da bode delovala potem spet poredoma v pospeh slovstva ter v prid Slovincem.

Zabavno berilo.

Branjevci „omike“.

Po volitvi na Notranjskem izbujeno premišljevanje.

(Konec.)

„Dobra je ta“, si misli Jakob, si preskrbi za ta dva meseca hrano na ta ali oni način, naredi skušnjo, kar se njemu samemu res težko ne zdi, in dobi — od konca res borno — službo pri železnici, kjer vé, da bo kmalu avanciral, če ne okrade kase — k čemur pa nima priložnosti — ali če se ne zameri višim, čegar se pa varuje.

Zdaj je Jaka ali Jakob samostojen, ne učitelj, ne oče ga ne nadzoruje, nihče ga ne sili, da bi hodil k spovedi in v cerkev, kar tudi čisto opusti; zdaj je prost ali svoboden, toda še vedno hud na vse, ki so se mu v študentovskih letih zamerili, in ti so posebno duhovni, ker na kateheta zvrne vse, kar se mu je v šoli neprijetnega pripetilo. Zabavlja toraj čez duhovne sploh, ker jim hoče pokazati, da mu zdaj nič ne morejo. Mati mu je med tem umrla, njeno oko je vgasnilo solzno, ker tistega, komur so bile namenjene vse skrbi starih let, ni videla pri svoji smrtni postelji, on jej ni očes zatisnil, marveč prišel je še le k pogrebu, lepo gosposko oblečen, z veliko zlato urno verižico, je vrgel desetak tje, da se njegova mati spodobno pokoplje in da se ljudém, ki so rekli, da iz „Jaka“ ne bo nikdar nič, jezik zaveže. Po malem besedovanji z očetom odpeljal se je zopet z mestno kočijo na svojo postajo in vsega je bilo konec. S tem je spolnil vse otroške dolžnosti, z materjo vred, če že ne prej, je pokopal vse dobre nauke, katerih se je mlado in nedolžno še njegovo srce nekdanj napolnilo.

Prvo, kar stori zdaj, je, da pristopi tisti veri, katero oznanujejo nasprotniki duhovnov, na katere je tudi on jezen; zatoraj mu imé „Jaka“ ni več po volji, to je trivijalno, kmečko, omikanemu človeku nepristojno; imenuje se „Radoslav“ in stari oče, ki o tem izvé, pravi: „Moj sin je bil Jaka, Radoslava nisem imel“.

In kak je zdaj ta Radoslav! Kjer najde priliko, zabavlja čez duhovščino, vere že davno več nima, prigovarja kmete, da naj se ne dajo slepariti po „farjih“, marveč, da se poprimejo novega gesla, ki je: vse za svobodo! Ker ima več časa, kakor drugi ljudje, se po-

in nasledek vpeljane Kranjske čebele povsod potrdil in se tudi čedalje bolj zasluge mož spoznavale, kateri se za povzdigo in napredek čebelarstva tolikanj trudijo; njim pa bo zavest dobrega dela najboljše plačilo.

Vsem čebelarjem, ali takim, kateri hočejo biti, prav srčno kličem v spomin in premislik glasilko Kranjskega čebelarskega društva:

„Delaj, nabiraj, pomnožuj.“

Iz „Slov. Čebele“.

Kje je kaj mlatilnic po deželi?

Kakor drugod, je tudi na Kranjskem mlatilnic, ki se gonijo z rokami, že precej po deželi. Ker niso predrage, so jih že omislili mnogi gospodarji, in to posebno Lanzove, za katere gosp. Skale na Poljanah prejema naročila.

Družba kmetijska pa je tudi na Gorenško, na Dolensko in Notranjsko brezplačno dala podružnicam kmetijskim po eno tako mlatilnico, in sicer je dobil

eno gosp. Jožef Vodè v Dolskem,

drugo gosp. Prokop Bohutinsky v Boštanji,

eno pa gosp. Jožef Zelen v Senožečah.

Ti gospodje pa niso dobili teh mašin samo za-se, ampak zato, da jih izposojajo gospodarjem dotične podružnice po redu, kakor se oglasio za malo tarifo; tako skupljeni denar teče v kaso podružnično, in kedar ga je dosti, se kupi še druga mlatilnica; kdor mašino poškoduje, jo mora na svoje stroške popraviti dati; vsako leto mora predstojnik podružnice, ki je mašino dobil, poročati glavnemu odboru, kako se je rabila mašina itd.

To daje podpisani odbor očitno na znanje.

Glavni odbor družbe kmetijske
v Ljubljani 16. nov. 1873.

Gozdno postavo,

kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo dogovorno z ministerstvom notranjih zadev od 3. julija 1873,

veljaven za vse kraljevine in dežele, zastopane v drž. zboru.

(Dalje.)

III. Čuvanje nad važnejšimi gozdnimi razmerami
osebno.

Služnosti.

§. 8. Politične gosposke in tem prideti gozdni gozdni tehniki imajo nad tem čuvati, da se gozdi, na katerih so služnosti (lesni, pašni, steljni vžitki itd.), ne ohranjajo samo, temveč, da se ž njimi primerno in dobro gospodari, in da se ravna ž njimi po §. 9. do 17. gozdne postave.

Če se zapazijo razmere, ki kažejo tako gozdno ravnanje gledé služnosti, katero je tem določbam nasprotno, tedaj se ima precej odpraviti in izvršiti kazenska določba §. 18 gozdne postave.

Če so pri tacihi gozdihi za varnost v §. 9 gozdne postave predpisanega gospodarstva potrebni gospodarski načrti, tedaj se je prizadevati, da se načrti napravijo, kjer jih ni, ali preuredé ali popravijo, če je dokazano, da so pomanjkljivi.

Posebno je skrbeti za to, da se v §. 14. gozdne postave predpisani nakazi služnostih pristojbin redno opravljajo.

Če se najdejo gozdom škodljive gozdne enklave ali enako razkosana posestva, in se tej nadlogi more pomoči s primerno pogodbo (zamenjavo posestva itd.), naj se vdeležniki na to opazijo, in če je potreba, naj se jim nasvetuje primerna uredba.

Gozdi pod javnim oskrbstvom, ali posebno javno skrbjó.

§. 9. Posebno je gledati na tiste gozde, ki so pod javnim oskrbstvom ali posebno javno skrbjo, tedaj vzlasti na državne gozde, pod javnim oskrbstvom stoječe volilne gozde, na gozde, ki so lastnina družih družeb ali ustanov, potem na občinske gozde, in gozde občinskih oddelkov (sosesek), nadalje v gozdopoličijskem oziru na gozde, kateri se imajo smatrati kakor občinski in so lastnina družeb ali skupin vdeležencev in jih rabijo posamesni udje po vsem ali le po nekoliko za splošno drvarjenje, za pašo ali da jemljejo steljo iz njih, potem na gozde delničnih društev, lastnikov fidejkomisa, ali tacihi oseb, ki so pod varstvom ali skrbstvom.

Pri zgoraj omenjenih gozdihi se ne sme gledati samo na vžitke, izvirajoče iz gozdne postave, temveč tudi na take vžitke, ki so se podali iz posebnih postav ali ukazov, ali posebnih od državne oblasti določenih ali dovoljenih pravil po odlokih ali družih zaukazih, kolikor je s temi za te gozde gotovo, vzlasti zdatno gospodarstvo posebe zaukazano ali vtrjeno.

Če se v gospodarstvu s tacihi gozdi kažejo jako očitne napake, katere so nasprotne obstoječim postavam, ukazom, pravilom, odlokom ali naredbam, vzlasti če se ne dela po primernih gospodarskih načrtih, ali če se obstoječi gospodarski načrti ne strinjajo z gozdno-poličijskimi oziri, ali če se ni postavilo gospodarsko in varstveno osebje, katero je neogibno potrebno za gospodarstvo in varstvo tacihi gozdov, kakor tudi, če se ima s tacihi gozdi po posebnih zaukazih posebno dobro gospodariti, pa se ž njimi tako dela, da se gospodarstvo zelo zanemarja; tedaj se imajo na to pred družimi opomniti tiste osebe, v katerih neposrednje področje spada, da odpravijo napake in vzlasti, da si priskrbé gospodarsko in varstveno osebje, in če je potreba, tudi viši oskrbstveni in ogledni organi in h krati je storiti, kar veleva postava.

Če pri družbinih gozdihi ni postavljeno redno oskrbstvo, ono pa je potrebno, da se varuje gozdni pravni red in izvrši gozdna postava, vzlasti v ta namen, da se po §. 4. gozdne postave dajo nakazi za vžitke, ali za druge naredbe, da se povzdigne gozdno gospodarstvo; tedaj se je prizadevati, da se postavi redno oskrbstvo.

Če vzlasti v občinskih, soseskih ali družbinih gozdihi pristujejo vsem ali gotovim občinarjem, sosesčanom ali družabnikom vžitki lesa, paše, ali stelje, pa ti vžitki niso vrejeni po reči in meri, tedaj se je prizadevati, da se to vredi tako, kakor najbolj prav kaže in je za gospodarstvo najboljše.

Pri občinskih gozdihi se je prizadevati, da se to vredi gozdno gospodarstvo po občinskih sklepihi na podlogi občinske postave, pri družabnih gozdihi pa na podlogi posebne uredbe ali družabnih pravil, v katerem oziru se ima politična gosposka prizadevati po svojih organih in vzlasti s porabo cesarskega gozdnega tehnika, da se ustanové pravilne razmere.

Pri teh gozdihi, ako niso varni, naj se tudi z postavljanjem mejnikov prizadeva za njihovo varnost.

Občinske gozde, ki so se razdelili brez postavne dovolitve, naj politična gosposka dene v poprejšnji stan, če se ni dobila poznejša dovolitev za razdelitev po §. 21. gozdne postave.

Taka dovolitev pa se sme sploh dati le takrat, če so se dobro dokazali pogoji, kateri se zahtevajo v omenjenem paragrafu gozdne postave.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

Šole na Koroškem.

„Kärntner-Blatt“ piše iz Koroškega: „S šolami imamo pravi križ; šole zidajo, pa učiteljev ni, mnogi zapuščajo deželo in si iščejo večega kosa kruha. Tako tedaj! Liberalno nebó je bilo polno zvezd; kar veliki gospodje so nekteri postali čez noč, — proč z orglarijo, — za mežnarijo že tako nikomur ni mar bilo, čeravno noben učitelj ni sam mežnaril, ampak povsod za to hlapca v službi imel; mislilo se je, da se bode brez postranskega zaslužka s samo suho plačo dalo kraljevsko živeti — zdaj pa so se jim oči odprle. Suha plača je veliko veliko premajhna, vse je silno drago; na Koroškem ni moč živeti; hajd kamo drugam!“

„Uboga majhna dežela Koroška ne more za šole več storiti; davkovske priklade skupaj znašajo blizo do 80 odstotkov — revščina je očitna. Že pa se sem ter tje — se vé da le od tacihi učiteljev, ki so liberalni duzel že prespali — slišijo mili zdihljeji po preteklih boljih časih — al le potrpite! — prišlo bo še huje; tudi šolski švindeli bo doživel svoj polom (krah).“

Deželni odbornik Hillinger je unidan v nekem zboru trdil, da deželne priklade, ki letos znašajo 78 odstotkov, pridejo prihodnje leto na 83, leta 1875. pa gotovo na 100. Vzrok tem velikim prikladam je povikšana plača učiteljem. Gosp. Hillinger je rekel, da skor 2 petinki od teh doklad ste za šole, 2 petinki pa za dolg zemljiške odveze, in ne veliko več kot 1 petinko za vse druge deželne stroške. Gosp. Hillinger misli, „da se učiteljem plača mora zboljšati (bolje plačani učitelji bodo deželnemu zastopu hvaležni in iz hvaležnosti prav krepko ponemčevali po vsem Koroškem šole), al dežela ne zmore tega, zato naj država pomaga.“ To je zvita bučica! Ker država tudi svoje potrebe iz žepa davskega poplačuje, tedaj Hillingerjev svét na to meri: mi, deželni odbor in deželni zastop nočemo segati v žep našega ljudstva z davki preobloženega, — če pa država to stori, ne bomo jej branili.“

Tako je govoril g. Hollinger, ud demokratičnega društva! Demokrati si varujejo svojo kožo, za kožo ljudstva jim ni mar, da ljudstvo le — ne vé za to!

O šolah na Kranjskem.

Iz poslednje seje katoliško-političnega društva se nam važno zdi povedati, kar je govoril dr. Costa o šolskih razmerah na Kranjskem. „Šolsko vprašanje — je rekel po „Dan.“ — prihaja zmirom silniše. Dozdaj se marsikaj ni zapazilo, ker se postave niso po črki spolnovale. V kratkem se bo to bolj na tanko videlo.

Zanimivo pa je, kako liberalci to reč na svoj mlin obračajo. Neki okrajni glavar*) je ljudi s hudo kaznijo kaznoval, ker še prav mladih otrok prav deleč niso mogli v šolo pošiljati. Kmetje so se izgovarjali in pritoževali, glavar pa jih je zavrnil: „Kaj se pri meni pritožujete? Jaz nisem postáv naredil; pojdite k svojim poslancem“ itd.!

Naj pojasnim to reč. Naša šolska postava ima dva dela. Prvi del so poglavitna načela za vso Avstrijo.

*) Menda Kamniški gosp. Klančič!!

Vred.

Ta načela pa so iz državnega zbora na Dunaju, in tam je vladala liberalna stranka, ko so se te postave delale. Zato so bili tudi naši poslanci državni zbor zapustili, ker z njegovim djanjem niso mogli zadovoljni biti. Pa ni nič pomagalo.

Drugo je izpeljevanje teh postáv, ki je dano deželnemu zboru, v katerem se pa glavna načela ne smejo prestopiti. Prišle so tedaj te postave v deželni zbor. Deželni zbor je vidil, da tam je bilo nadzorstvo še slabije, kjer se postave niso sprejele in konečno se je zbor na to podal, da je šolsko postavo priredil za deželo. Postava, se vé, ni bila taka, kakor je bilo treba, ker zboru so bile roke zvezane; vender pa bi bilo mogoče odvracati najhujša težave: ali kaj pomaga, če se postava ne spolnuje? Bil je en ud zoper postavo imenovan v naš deželni šolski svet, in naša narodna stranka je v njem zgubila večino; toraj ljudém zdaj ne more pomagati.

Kako tedaj se more reči: poslanci so krivi, ako kdo s kmetom zarad šole tako trdo dela?

Druge naredbe določujejo, doklej naj mladina v šolo hodi. Dosegli smo pri nas toliko, da jih veže dolžnost do spolnjenega 12. leta; drugod je še huje, ker celo do spolnj. 14. leta bi morali hoditi v šolo. Tudi za zidanje novih šol je zbor vstanovil, da le če bo moč zadosti, naj se zidajo. Storili smo, kolikor je bilo mogoče, da bi bilo prenašljivo za ljudi; vender bo izpeljevanje dosti težavno.

So tudi namreč še druge šolske pritežnosti. Vsaka soseska mora pri davkih dajati 10 odstotkov doklade za šole. Če soseska tega ne more, bo plačal deželni zaklad. Dozdaj deželni zaklad ni plačeval nič, prihodnje leto plača 30,000 gold.

Še več. V Ljubljani bodo morali samo za šole plačevati po 10 odstotkov doklade pri neposrednih davkih. To pa samo zato, ker srenjski odbor ni mogel doseči odmenjenega posojila poldruega milijona po loteriji. Morda bo dežela samo za Ljubljano morala plačati 15—20.000 gl. In ko bi se v Uršulinskih šolah skoraj zastoj ne učilo, bi bilo treba samo za te šole plačevati po 10.000 gl. na leto. — Zdaj pa povejte, če se more nam to očitati? .. Jaz nisem zoper šole, zoper omiko; ali vse se mora zgoditi le po móči, ne čez moč. Če dežela kruha nima, potem nič ne pomaga „omika“.

Politične stvari.

O potrebi katoliško-političnih društev.

Pod naslovom: „česa je nam Slovincem zdaj v najprvi vrsti treba“, dokazuje „Slovenec“ v 11. listu potrebo, da si Slovenci po deželi osnujemo obilo političnih društev. „Slovenec“ pravi, da „dežela slovenska je obširna, in ni je lahko proti sovražniku vtrditi le z eno trdnjavo. Stari narodi so v brambo svojih pokrajin razen ene velike zidali tudi več manjih trdnjav, šotorov ali taborov, po deželi raztresenih, da se je sovražnika moč, kjerkoli se je pokazala, že razdrobila ali vničila, predno je prišla do glavne trdnjave.

Narod slovenski, izbudivši se in spoznavši, da gré v pogubo, ako si sam ne brani svojih pravic, svojega jezika, se je poprijel bojnega načina nekdanjih narodov; začel je snovati čitalnice, ki so bile vadnice za duševni boj, toraj skoro to, kar so bili nekdanj tabori. Vendar imajo čitalnice bolj miren, toraj našemu nasprotniku ne tako nevaren namen, ker se ne smejo s politiko pečati. Zato so pa tudi sčasoma opešale, kajti v tako nemirni dóbi hoče ljudstvo vsak dan kaj novega imeti, hoče se podučiti o dogodbah časa in o napredo-

hvaljena je dvojna sol po kaka 2 lota na dan, najbolje v vodi raztopljena.

Mleko, ki se rado zagrize in skisa, ni zdravo za mladiča, ker mu pokvari želodec in boleznj napravi, koljiko in drisko. Izvira pa tako mleko od popačenega želodca in mnogih družih boleznj matere in od slabe klaje. V štupo zmleta čista kreda ali v štupo zmlete lupine kurjih jajic, ali čisti pepél ali magnezija z encijanom ali kalmežem so najbolja zdravila.

Grenko in žolčnato mleko izvira večidel ali iz povžitih pregrenkih zelišč, katerih želodec do dobrega prekuhati ne more, ali iz boleznj jeter, ki žolč delajo. Pomagajo soli, kakor grenka sol ali dvojna sol ali bljuvna sol. Če pa so povžita zelišča tacega mleka kriva, mora se piča premeniti, sicer ne more pomagati nobeno zdravilo.

Mleko matere zna sicer še tudi drugače sprideno biti, včasih celo posebno škodljivo, tako rekoč strupeno; takrat je treba mladiča brž odstaviti.

Gozdno postavo,

kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo dogovorno z ministerstvom notranjih zadev od 3. julija 1873,

veljaven za vse kraljevine in dežele, zastopane v drž. zboru
(Dalje.)

III. Čuvanje nad važnejšimi gozdnimi razmerami osebno.

Osebje za gozdno gospodarstvo in gozdno varstvo.

§. 10. Že v §. 1. je bilo omenjeno, da je ena izmed prvih nalog političnih gospósk, za to skrbeti, da ukaze gozdne postave §§. 22 in 52 gledé postavljenja osebja za gozdno gospodarstvo in gozdno varstvo zavezani gozdni posestniki naglo izvrše.

Če se tedaj za dosti velike gozde doslej ni postavilo osebje, potrebno za gozdno gospodarstvo in gozdno varstvo, mora politična okrajna gospóška lastnika opomniti na ta pogrešek, in na škode, ki izvirajo iz tega ter ga primorati, da postavi tako osebje.

Če so zadevajoči gozdi premajhni, da tedaj ni koristno, postaviti samostojnega gospodarskega in varstvenega osebja, tedaj imajo zadevajoči gozdni posestniki dolžnost, za gospodarstvo in varstvo svojih gozdov po dogovoru z sosednimi večimi gozdnimi lastniki, ali s tem, da stopijo v družbo, priskrbeti si in porabiti skupaj gospodarsko in varstveno osebje.

Politične okrajne gosposke imajo opominjati deležnike na dobroto takih dogovorov in oziroma take družbe in kakor je primerno posredovati, da se tak dogovor ali taka družba napravi, in ako bi tako posredovanje bilo zastonj, potrebno storiti, da se to po postavi doseže.

Sicer se tukaj zavrača na okrožnico od 16. marca 1872. l., št. 6266, katero je razglasilo ministerstvo za poljedelstvo o tej zadevi.

Politične okrajne gosposke se h krati opominjajo, naj imajo v natankem in vednem razvidu z ministerstvom ukazom od 1. julija 1857. leta drž. zak. šte. 124 §. 8 zaukazani zaznamek o vseh osebah, ki so v njihovih okrajih za gozdno čuvanje zaprisežene.

Naprave za pridobivanje lesá.

§. 11. Politične okrajne gosposke imajo paziti na vse, kar je važno gledé obstoječih ali na novo napraviti se imajočih pridobitnih naprav, vzlasti pri večih gozdnih obsežkih ali skupaj držečih gozdnih okrajinah.

V ta namen se imajo pri uradno dovoljenih dovolitvah o teh zadevah, posebno pri važnejših pridobitnih napravah, kakor so pota za drva na tujih zemljiščih, pri dovolitvah za plavljenje, stavbah za plavljenje in drugih taci napravah prepričati, da se spolnujejo v dovolitvah določeni pogoji.

Če je potreba posebnih naredeb, da se ti pogoji držé, ali da se odvrnejo zapažene napake ali nevarnosti, morajo se nemudoma zaukazati.

Če se gledé obstoječih pridobitnih naprav ali zastran tega, kako se rabijo, zapazijo okoliščine, katere zbujejo vtrjeno skrb gledé nevarnosti ali poškodb, ali katere ne dopuščajo, da se gozd s pridom rabi, morajo se vdeleženci opomniti na to, kar se je opazilo, in po okoliščinah na to, da stopijo v družbe in si priskrbé nove, oziroma boljše naprave.

Politična okrajna gosposka ima zapisavati v svojem okraju obstoječe naprave za pridobivanje gozdnih pridelkov v zaznamek, napravljen po priloženem obrazcu in pri vpisavanji ravnati se po §. 3.

Gozdni požari in škode po žužkih (črvih).

§. 12. Poškodbe gozdov po gozdnih požarih in žužkih se imajo po določbah gozdne postave §§. 44 do 51 na vso moč zabranjati.

Če nastanejo v katerem kraju gozdni požari, kateri utegnejo imeti enake vzroke, tedaj se morajo ti marljivo pozvedati in sploh zoper gozdne požare v gozdni postavi omenjena pravila z vso odločnostjo izvrševati.

Enako je ravnati pri poškodbah po žužkih, in da se odvrnejo, imajo se vdeležniki primerno in večkrat podučevati, kako potrebno je, da se škodljivim nasledkom takih poškodb precej v začetku s krepkim dejanjem nasproti stopi, da se tedaj vzlasti bolna drevesa, od vetrov podrtá, na močvirjih stoječa drevesa in kladje o pravem času podelajo, da se taka debela, v katerih so zakožni črvi, naglo olupijo in da se olupje s potrebno previdnostjo sežgé, da se v soku posekano šilovje popolnoma ali le nekoliko olupí in naglo obdela, hosta razseka, trske z olupom navspodaj skupaj nalože in hitro iz gozda odpravijo, da se dalje odvráča lov tičev, ki črve pokončujejo, in da se ostro izvršujejo postave, dane tičem za varstvo.

Prestopki zoper varnost gozdne lastnine.

§. 13. Če se v katerem kraju prestopki zoper varnost gozdne lastnine večkrat ponové, tedaj se imajo pozvedeti vzroki teh prestopkov in storiti se ima, kar je po podatku potreba gledé posameznih gozdnih objektov in gozdnih krajev za primerno uredbo gozdno-varstvene službe, za prave razmere gledé gozdnih služnosti, za družabne posestvene in porabne pravice ali druge pridobitve gozdnih pridelkov in gozdne paše, potem za primerno uredbo kazenskih ovadeb in kazenskih obravnav v ta namen, da se naglo in ostro izvršujejo kazensko-pravne določbe gozdne postave.

Politične deželne gosposke se vzlasti zavezujejo, nad uredskimi opravili okrajnih gosposk pri obravnavah prestopkov gozdne postave in vzlasti gozdnih kvarov ostro čuti, da se z odlašavanjem gosposkine in zastaranja zavolj tega ne škoduje gozdnemu gospodarstvu in gozdnim posestnikom ne daje prilika za pravične pritožbe o pomanjkljivosti varstva njihove lastnine zoper nepostavne poškodbe.

V ta namen imajo deželne oblasti občasne izkaze okrajnih gosposk o tožbah in kazenskih obravnavah na tanko pregledati, in če zapazijo nerednosti, precej jih odpraviti.
(Dal. prih.)

Zastop vojvodine Kranjske bliža se najvišjemu prestolu s prezvesto vdano prošnjo, da Vaše Veličanstvo blagovoli premilostno sprejeti vošila sreče in blagoslova, ki jih ponižno pokloni dežela Kranjska.

Vošila ta so prešinjena s toplo ljubeznijo do posvečene osebe Vašega Veličanstva, do presvite Vaše rodbine, do naše domovine; ona so polna iskrene hvaležnosti za vso milost in skrb, ki jo je Vaše Veličanstvo naklonilo tudi tej deželi presvite krone Vaše.

Pretile so silne nevarnosti že o začetku vladanja, hudi boji bili so doma in navzunaj, ko se je starodavno cesarstvo prerodilo pod geslom Vašega Veličanstva, zato tim sijajniše razsvetljuje dan sedanjega vspeha pomlajeno in okrepčano državo.

Na podlagi prava in svobode osnovalo je Vaše Veličanstvo in dovršilo sestavo konstitucionalne države, za katero temeljni kamen postavili so pred sto in več leti preslavni pradedi Vaši, ter to delo venčalo s tem, da je Vaše Veličanstvo narode avstrijske pripoznalo za svobodne in polnoletne.

Brezmerni hvaležnosti narodov in presrčnim čutstvom o takem vspehu petindvajsetletnega cesarskega žrtovanja in ljubezni pridruži naj se spolnitev iskrenih vošil.

Mili Bog naj Vašemu Veličanstvu podeli še skozi mnogo dalji in mirni čas vladarsko radost, vsim narodom pa, ki so združeni pod Vašim najvišjim geslom, blagonosni vžitek modrosti in milosti Vašega Veličanstva.

Bog blagoslovi in osreči Vaše Veličanstvo!
presvitlo cesarsko rodbino, in domovino!

V najzvestejši pokornosti in vdanosti:

Deželni zbor vojvodine Kranjske.

Gospodarske stvari.

O razstavi mlekarških pridelkov na Dunaji.

Po uradnem sporočilu. *)

Iz mnogoterih zanimivih predmetov naj omenimo le tiste, ki bi našim živinorejcem najbolj koristiti mogli.

Omeniti hočemo napravo sira, ki ima obliko opeke (cegla), kakoršnega napravlja g. Kozmas Schütz, vodja kmetijske šole v Celovcu. Sir se napravlja iz pomolženega mleka, ko je še gorko, ne da bi se razgrevalo v kotlu. S tem se vže prihrani draga priprava kotla, ki ga mali gospodar ne more kupiti. Ob enem ima sir majhno obliko opeke, tedaj tudi tisti, ki ima le malo mleka, more napravljati sir.

Koj, ko se je mleko pomolzlo, se spravi v mlekarni hram, kjer so nastavljene dotične lesene posode, v katere vlijemo mleko in mu hitro dostavimo potrebno množino sirščenika. Po dobroti mleka se ravna potrebna množina, da se napravi en funt sira. Navadno je treba

za funt sira $3\frac{1}{2}$ —4 bokalov mleka. Velevažna je pri napravi sira umna priprava sirščenika in od tega je dokaj odvisna dobrotta sira. Pri početku se vzame, če se napravlja vsaki dan 50 funtov sira, polovica dobro sušenega telečjega sirščenika, ki se razreže in potem polije s poličem mlačnogorke vode. Vse to se spravi v pisker, ki se stavi za peč. Čez 24 ur se odlje tekočina v drugo posodo; s to tekočino se širi mleko. Zdaj se zopet nalije na telečji sirščenik (v pisker) polič sladke siratke ali mlačne vode, ki ostane 6 ur na sirščeniku. Potem se odvzame stari sirščenik in nadomesti z drugim novim. Čez 18 ur se zopet odlje tekočina v drugo posodo in rabi za vsirenje mleka. To se nadaljuje naprej tako, da je vedno sirščenik 24 ur nastavljen pred porabo. Če od tekočine kaj ostane, more se hraniti tudi dalje časa, vendar mora biti shranjena na hladnem in pred porabo mora se pogledati, ali je popolnoma nepokvarjena in zdrava. Ena žlica takega sirila zadostuje za napravo enega funta sira. Vlito sirilo se dobro pomeša z mlekom.

Če se pri vsem tem mleko ne vsiri, moramo misliti, da je bil sirščenik od prestarega teleta, in treba vzeti sirščenik od prav mladega teleta, kojega vtaknemo v mleko, dokler se vsiri. Zarad tega je umno, da imamo shranjenih več telečjih sirščenikov.

Če je sirilo dobro, se vsiri mleko vže v pol ure. Vsirjeno mleko se vljeje v dotične posode, ki leže na nekoliko visečej mizi. Dotične posode, ki imajo obliko opeke, so iz mehkih pol palca debelih desk, so 12 palcev visoke in v znotrajnem merijo 6 palcev. Dno kakor tudi stranice so luknjičaste spodnji robovi desk pa so zarovašeni ali narezani. To vse za to, da more odtekati siratka. Čez 3 ure se obrnejo posode, in kakor hitro odteče vsa siratka, se spravi sir pod tiskalnico. Posode se nemudoma očistijo in posušene spravijo. — Snažnost je pri tem delu glavna reč. — Iztiskovanje se vrši prav lahko brez umetne uprave na mizi, ki je napravljena iz $\frac{3}{4}$ palcev debelih mehkih desk in 18 palcev široka, 6 do 8 čevljev dolga, 6 palcev visoka. Miza sloni na dveh podstavljenih lesenih kobilah in nekoliko visi.

Iztiskovanje izvršujete deski, ki ste dolgi kakor miza in z opirami pritiskane. Sir leži na slami, ki je razpoložena po mizi. Slama se mora vsak dan menjati, da je vedno snažna. Slama je zato, da more odtekati siratka, ki se vloví v posodo podstavljeno pod mizo. V tiskalnici ostane sir 4 dni, se večkrat obrača in če treba, da se tudi preloži na druge tiskalne mize, katere morajo biti vedno prav snažne. Nekoliko vže vtrjen sir se dobro osoli. To se ponavlja čez 24 ur.

(Dalje prihodojič.)

Gozdno postavo,

kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo dogovorno z ministerstvom notranjih zadev od 3. julija 1873,

veljaven za vse kraljevine in dežele, zastopane v drž. zboru

IV. Gozdne preiskave.

(Dalje.)

§. 14. Da politične okrajne gosposke dolžnostim, naloženim jim po §. 23. gozdne postave o čuvanju in gospodarstvu vseh gozdov svojih okrajev zadosté, ni dosti, da le takrat delajo po določbah gozdne postave, kedar dobé ovadbe ali čujejo pritožbe strank.

Omenjene gosposke imajo marveč dolžnost, pri vsaki priliki, katera se podá, tedaj vzlasti tudi pri dru-

*) Po „Bericht über die 1. österr. Molkerei-Ausstellung zu Wien“, zusammengestellt im Auftrage des k. k. Ackerbau-ministeriums“, sestavil „Gosp. List“. Vred.

gih komisijnih opravkih v okraju pozvedati po razpisanih organih gozdne razmere gledé postavno predpisane gospodarstva.

Posebno nalogo pa imajo cesarski gozdni tehniki, te razmere na svojem popotovanju prav dobro preiskavati in te v vednem razvidu imeti.

Da se ta razvid, ki je nepogojno potreben za vspešni razvoj opravilstva političnih gospodk, kakor tudi deželnega gozdnega tehnika pri zvrševanju gozdne postave na najzanesljiviši način doseže in v prid gozdnega gospodarstva stalno koristi, je ena izmed najbistvenejših nalog gozdnega tehnika, da izvrši gozdno preiskavo posamesnih v njegovem urejskem okrogu ležečih gozdnih obsežkov; to je, da zaporedoma prehodi in popiše gozde in pozvé tiste stvari, ki so z ozirom na gozdno postavo in zavolj vpliva na gozdno gospodarstvo in gozdno deželno statistiko posebno važne.

Za take, pozvedeti se imajoče gozdne važne stvari, vzlasti gledé večih gozdov in skupaj držečih se gozdnih obsežkov, imajo veljati vse tiste dejanske razmere, ki imajo velik vpliv pri izvrševanju ukazov gozdne postave gledé gozdnega posekavanja, spodreje, pokončavanja, branilnih gozdov, v prepoved detih gozdov, gospodarskih načrtov, potem gledé gozdnega gospodarskega in gozdnega varstvenega osebja, lesnih pridobitnih naprav, gozdnih požarov in poškodb po žužkih, kakor tudi sploh gledé drugih naredeb za povzdigo gozdnega gospodarstva.

Pozvedeti je tedaj vzlasti: lega in kakovost tal, z ozirom na orografične, hidrografične in geognostične razmere, kolikor imajo vpliva na gozdno gospodarstvo; velikost posamesnih posestev po katastralni meri; v katastru vpisana in najdena vrsta lesa; obstoječe in razvijajoče se razmere, katere vrste je gospodarstvo, vzlasti, ali traja neprenehoma ali pretrgoma, kaka je gospodarska vravnava (koliko nese dobička, kaki so gospodarski načrti, razvršitve); kako se mladje zareja, vzlasti pri umetnih kulturah, kako se drevesa gojé; potem koliko se glavnega pridelka in postranskih rabnin po vrsti v primerni množici zdaj dobiva, in bi se dobivalo pri rednem gospodarstvu; koliko časa preteče, predno se z nova na istem kraju seka, kako se gozdni pridelki dobivajo, zdelujejo in prodajajo, kakor tudi, kake posebno važne naprave so za te namene in za namene gozdnega obrtstva, in kakove so te; kako se z lesom dela in kako se rabi, vzlasti gledé napak, ki se imajo odpraviti in zapravljenost pri drvarjenju, razprodaji, pri lesni rabi za ogenj, za oglje, za stavbe, za ograje, pri paši itd.; potem katero srednjo ceno imajo gozdni pridelki, gozdna gojitev na poljih (drevesnopoljsko gospodarstvo), ali so morebiti nadomestna sredstva za les in kako se rabijo, važnejše vzajemne dotike med poljedelstvom in gozdarstvom; potem posestne razmere, obremenitev z služnostjo; kake so rabne pravice v občinskih in družabnih gozdih: postavljeno gospodarsko in varstveno osebje gledé števila in razmere k velikosti gozdov in posebno zapomljive službene in plačilne razmere.

§. 15. Za vspešno rabo pri gozdnem preiskovanju imajo se gledé zadevajočih gozdov dotični uredski znamenki pri uradnih in občinskih na mestu, kjer prebiva gozdni tehnik, kakor tudi v drugih okrajih kolikor mogoče popolnoma nabirati, in sicer posebno iz gozdnih katastrof, če so že poprej bili napravljeni, iz katastralnih map, iz glavnih knjig posestva, iz zapisnikov zemljiščinskih parcel in cenitnih spisov za kataster zemljiščinega davka; potem iz izvršenih političnih opravičnih spisov, nanašajočih se na gozdno postavo, in obravnav, odlokov in zaznamkov, gledé zapovedanih spodrej, gledé gozdnih pokončavanj, branilnih gozdov, gozdov v prepovedi, gledé obstoječih služnosti in družabnih pravic,

gledé pridobitnih naprav in dovoljitev o teh, gledé poškodb po žužkih itd. in pri gozdnem preiskovanju se je tudi prepričati, ali so se zadevajoči gosposkine ukazi in odloki izvršili ali ne.

Sicer se imajo dopolniti te pozvedbe, gledé stvari, katere so važne za gozdni popis nekoliko po razgovorih z občinskimi prvostojniki, z udi kmetiških in gozdnih društev, gozdnimi lastniki in njihovimi gospodarskimi osobami, nekoliko s tem, da se pogleda, koliko nesó, da se pregledajo gospodarski načrti in drugi gospodarski spisi, kolikor je to mogoče.

Kolikor je to za omenjeni namen potrebno ali zaželjeno, naj gozdni tehniki občinske prvostojnike, kakor tudi gozdne lastnike ali njihove gozdne osebe povabijo, da gozde skupaj z njimi obhodijo, ali naj se obrnejo na zadevajoče gozdne lastnike ali više gosposke, da gozdne osebe pomagajo, da podadé pripomočke in izpiske, ali dovolé, da se preberó.

§. 16. Gozdno preiskanje se ima opravljati od občine do občine, in sicer pred vsem gledé gozdov v tistih občinah, kjer po dozdanjih pozvedbah najbolj potrebujejo gozdne razmere uredbe in ima se raztezati na vse gozde, ki so v dotični občini.

Če se pri preiskovanju zavolj premalo časa ne more pozvedeti vse, kar je potreba, morajo se s pridržkom pozneje dopolnitve važnejše reči zaznamovati in preiskati se imajo vzlasti važnejši gozdi, vzlasti tisti, pri katerih se vidi, da so bistveno v dotiki z gozdno postavo, ali se pa mora pričakovati, da se gozdno gospodarstvo vsled preiskave znamenito zboljša. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Govor poslanca Hermana

pri adresni debati v državnem zboru.

Dokazovalo se je, da mora državni zbor oziroma deželni zborov samostalen biti zavolj upora, ki so ga deželni zbori razodevali o volitvi poslancev v državni zbor. Ne da bi ta upor prevdarjali, ne da bi poslušali pravične tirjatve in želje deželni zborov, ne da bi se z njimi spravili, so še samovoljno ovrgli njihovo pravico, pošiljati v državni zbor poslancev izmed sebe, ki se opira na cesarsko pismo 20. oktobra 1860. leta in še celó na februarjevo ustavo, ter so izrekli samostalnost državnega zbora samosvojnosti deželá in kraljestev v škodo. In to je storil državni zbor, ki so mu celó njegovo postavnost spodbijali, ki mu je bilo mogoče sklepe delati le vsled neznanskega pritiskanja pri volitvah, ki so se mu zoper to samovlastnost upirali mnogi poslanci v državnem zboru in pa ljudstvo zunaj državnega zbora. (Oho!) Zavolj teh okoliščin — ne govorim v imenu posebne združbe — smem v imenu svojih volilcev izreči, da je postava 2. aprila 1873. leta sicer dana, a ne po pravici. (Oho!)

Predsednik (govornika ustavlja): Državne temeljne postave so pravna podlaga našemu zboru; toraj ne morem pripustiti, da bi se njihovi veljavnosti ugovarjalo.

Poslanec Herman (nadaljuje): Mislím, da jaz, ud te zbornice, smem vir postav preiskovati in pretresovati — da, še več rečem, in tedaj v imenu svojih volilcev očitno ugovarjam tem postavam.

Po takem potu postave delati sicer marsikomu pristuje, pa svobodno in po ustavi to ni, in nobeden se ne sme pohujšati, ako se upiram zoper te postave, in iz tega upiranja ne more zopet izhajati pravica, izmisliti nove sile, s katerimi bi se ta upor ustavil.

S to postavo je pa tudi oziroma volitvene pravice

Gozdno postavo,

kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo dogovorno z ministerstvom notranjih zadev od 3. julija 1873,

veljaven za vse kraljevine in dežele, zastopane v drž. zboru.

IV. Gozdne preiskave.

(Dalje.)

§. 17. Kakor je bilo omenjeno že v §. 14, imajo se rabiti za gozdne preiskave pred vsemi družimi pri političnih gosposkah postavljeni tehniki, po potrebi pa, in vzlasti v ta namen, da se preiskovanje hitreje dokonča, tudi drugi tehniki, če tudi niso s politično gosposko v nobeni službeni zavezi, ako so opravili z ministerialnim ukazom od 16. januarija 1850, drž. zak. štev. 63 predpisano državno preskušnjo za gozdne gospodarje in se namesti prisege zavežejo, da bodo vestno ravnali pri izvrševanju opravil, katera so se jim zaupala.

Če se ima zato, ker se rabijo poslednji, posebna plača zahtevati, nasvetovati je ministerstvu za poljedelstvo, naj jo dovoli.

Pri gozdih, kateri so pod javnim oskrbstvom, sme se pri njih postavljeno gozdno gospodarsko osebje po dogovoru z dotično oskrbstveno gosposko rabiti za gozdno preiskovanje.

Podatke gozdnega preiskavanja, katero je opravil gozdni tehnik, ki ni v nobeni službeni zavezi s politično gosposko, mora vendar dotični gozdni tehnik, vsaj po vrhi o tem oziru pregledati, ali se je pri tem ravnalo v vseh ozirih po danem poduku.

Če se najdejo katere pomanjkljivosti, naj se, če je mogoče, popravijo, da ne bo treba po gozdu zopet hoditi.

§. 18. Če se pri preiskavi najdejo bistveni pogrški v gospodarstvu posamesnih gozdov, kateri zahtevajo po določbah gozdne postave in vzlasti po merilih §§. 3. do 13. tega ukaza, posebnih naredeb, tedaj ima gozdni tehnik za primerno pomoč precej poskrbeti in to naznaniti politični okrajni gosposki, oziroma, če je potreba gosposkine pomoči, ima primerne nasvete dati.

Če imajo vsi gozdi v okrajih ali velik njih del iste napake, o katerih se tedaj dozdeva, da iz splošnih vzrokov izvirajo, ali če gre za vpeljavo bistvenih izboljšanj ali naprav za večji gozdni obsežek, ali za več posestnikov, ima gozdni tehnik pozvedati omenjene vzroke in sredstva, da se napake odpravijo, oziroma, da se vpelejo izboljšave in naprave.

Dogovarjati se ima v ta namen z občinskimi prvostojniki, gozdnimi lastniki in njihovimi gozdnimi osobami, če je treba, tudi z udi deželnih kmetiških družeb ali z gospodarskimi tehnikami, in nasvetovati politični gosposki potrebne naredeb, ali pa po okolnosti sprožiti, naj se pri njej snidejo omenjeni organi in vdeležniki, da se najpoprej posvetujejo in sklenejo, kar je potreba.

Enako je tudi ravnati, če gre za kraje, ki so gôli, ako bi zeló koristilo zemljiščini kulturi, da se pogozdijo, in se z ozirom na krajne razmere, na že obstoječa ali obetajoča sredstva, vzlasti tudi z ozirom na lastninske razmere za gozdno gospodarstvo odločiti se imajočih zemljišč, lahko s pridom pogozdijo.

§. 19. Da se po vspešni delavnosti gozdnih tehnikov in po zadevajočem vplivu političnih gosposk doseže zaželeni pregled o vseh važnejših gozdnih stvaréh posamesnih gozdov, in pri tem doseže tudi zanesljiva podloga za natančno in vspešno ravnanje z gozdi, ima gozdni tehnik pri gozdnem preiskanju dobljene podatke zaznamovati v pregled po priloženem obrazcu; pri tem

se je držati pravila, da se ima za gozde vsake krajne občine napraviti poseben pregled.

Pri zapisovanju podatkov v zadevajoče predale je posebno skrbno in natanko ravnati, in vzlasti se ima v predal 2 gozdni stan prav kratko in jedernato popisati z navajo bistvenih stvari.

Pri vpisavanju v zadevajoče predale se opominja še to-le:

1. Pri popisih se imajo tisti gozdni podatki (§. 14), kateri se nahajajo pri vseh gozdih zadevajočega občinskega okroga, da se ponavljanju v okom pride, pri posamesnih objektih opuščati, kolikor mogoče strniti in pred drugo opisavo posamesnih objektov postaviti.

2. Če je za kateri okraj ali okrajni oddelek že storjen gozdni popis, ki se vjema z bistvenimi pogoji tega predpisa, tedaj se ima on porabiti za omenjeno vpisavanje.

3. Nepretrgani ali v bližnji zvezi ležeči gozdi posamesnih malih posestnikov smejo se v predalu „popis“ v grupah, kakor en sam gozd skupno obravnavati, če v gozdnem oziru in vzlasti gledé momentov, na katere se je po gozdni postavi ozirati, niso posebno različni.

Če je povedba posamesnih parcelnih števil in njihovih lastnikov posebno težavna, tedaj zadostuje splošna zaznamba vrste lastnikov in njihovega bivališča (na pr. kmetovski gozdi).

4. Če se vpisi izvrševajočega pregleda zemljiščino dačnega katastra še ne morejo rabiti, tedaj se sme pri taci posestvih, pri katerih so preuredbe gozdnega zemljišča v drugo gospodarstvo vzročile bistvene in v sedaj veljavnem dačnem katastru nevpisane premembe, posamesno vpisovanje zaznamk sedanjega dačnega katastra opustiti.

Sicer se ima v tem primerljeju pregled tako sestaviti, da se morejo v svojem času zaznamki pregledanega katastra vanj vpisati.

Zaznamki starega dačnega katastra se imajo vendar vpisati tedaj, če se kultura ni premenila, potem pri tistih objektih, ki so važni gledé gozdne postave, kakor: pri spodrejah, branivnih ali v prepoved detih gozdih itd. s porabo zaznamkov sedanjega dačnega katastra, ali pri taci objektih, pri katerih je veliko na tem ležeče, da se pojasnijo po gozdnem katastru gledé posestvenih in drugih pravnih razmer, kakor pri občinskih in družabnih gozdi.

5. Če se je gozd v §. 16. omenjenem primerljeju le nepopolnoma preiskal, tako, da nabrane pozvedbe ne zadostujejo, da se pregled popolnoma izpolni, tedaj je pripuščeno previdnosti gozdnega tehnika, kako se imajo te pozvedbe v pregled zapisati, ali samo o nekaterih gozdnih objektih in z dopolnitvijo samo nekaterih predelov, ali pa se imajo te pozvedbe zapisati v kak drug zaznamek, da se še le pozneje pregled dopolni.

Skrbeti je vendar, da pregled ne ostane predolgo nepopolen, ampak da se vsaj gledé važnejših gozdnih objektov kolikor mogoče hitro in natanko dopolni in sklene.

6. Če zapopada gozd več parcel v sebi, navesti je sicer v pregledu, predel: 3, 4 vse parcelne številke posebe, če po odstavku 4 vpis parcel popolnoma ne odpade, temu nasproti je v drugih predelih, ki obsegajo velikost, zapisati samo skupna mera parcel.

Predele, za katere ni natančne mere, ali drugih pozvedeb, dopolniti je po aproksimativnem prevdanku, opiraje se na tiste pozvedbe, katere se morajo dobiti v tej zadevi po poizvedbah na mestu, zaznamkih, če so taki in po sodbi s pregledom.

Če kak vpis ni gotov, mora se to v zadevajočem predelu izrečno pristaviti.

Če so v katerem predelu, kakor 8, 9, 10, 11 me-

šane razmere, imajo se površja po aproksimativni primeri mešani razmeri v posamesne razrede razdeliti.

Če se podade nasveti glede gozdne postave, o katerih gozdnemu tehniku razsodba še ni znana, zapisati jih je v zadnji predel.

Predeli s številkami se imajo s poštjetjem skleniti in se bo pozneji prirastek ali odpadek v vsakem primerljeju posebe pri skupnem številu popravil, ali pa pri zadevajoči parceli zapisal.

Številke predala 11 in 12 (pašne planjave z nepomenljivim lesom ali nerodovitne) ne smejo se vračuniti v številke predelov za gozde. (Dal. prih.)

Národne stvari.

Slovenci.

Po potnih spominkih spisal prof. Makušev.

(Dalje.)

Mnenje o revščini in nerazvitosti slovenskega jezika ni gospodovalo le ob konci prejšnjega stoletja, ampak še v našem veku. Proti taki misli je prvi vstal Valentin Vodnik (1775—1819), dokazovaje, da se slovenski jezik le zato kaže reven, ker se v nemar pušča. Začel se je Vodnik učiti govora prostega ljudstva in čitati staroslovenske knjige, ter se je trudil na tej podlagi osnovati slovstveni jezik, oziraje se v sili na sorodna narečja, posebno Rusko, katero se mu je zdelo najbliže slovenskemu. „Rusi — pravi Vodnik — so ohranili mnogo besedi, ki so se pri nas pozabile.“ Po tej poti si je prizadeval Vodnik očistiti ga grmanizmov in dvigniti iz slabega stanja, v katerem se je nahajal. S tem namenom je začel izdajati „Ljubljanske Novice“ (1797—1800). Po njih je on med drugim seznanil svoje rojake z zgodovino, nravi in običaji in z jezikom drugih slovanskih plemen; kazal je tudi na razpor med Slovani, kot glavni vzrok njihovih nesreč. Zanimivo je, kar Vodnik piše o nas Rusih: „Glejte novo prikazen za nas Krajnce! Rusi, naši stari bratje, so prišli k nam, a ne ropat, temuč branit nas pred sovražniki (Francozi). Pred 18 dnevi so prišli v naše kraje prvi Slovenci: oni so iz Ruskega in drugih slovenskih rodov. Glejte vzrok, zakaj mi lahko razumemo Ruski jezik: oni so Slovenci in koren, od katerega so se rodili naši prededi. Naši očetje so živeli daleč na Donavi, od kodar so prišli sem; in ker je rod najbolj na kraju prišel do Italijanskih mej in se todi naselil, je zval tudi zemljo Krajno. Sedaj vidimo z lastnimi očmi, kake mogočne in velike brate imamo na svetu — brate, ki so ohranili čist naš slovenski jezik. Bližati se jim je treba, ako hočemo očistiti naš jezik in od njih se učiti braniti domovino od sovražnikov („Novice“ leta 1799. št. 26).“

Tako je podučeval Vodnik svoje rojake ob koncu prošlega veka o njih sorodnosti z drugimi slovanskimi plemeni. Ravno tako jasno se prikazuje ta misel tudi v nekaterih njegovih pesnih, posebno pa v odi: „Ilirija zveličana“, napisani po izgnanih Francozih iz Ljubljane, ravno tistih Francozih, katere je on 4 leta pred tem pozdravil z odo: „Ilirija oživljena“, kjer je prerokoval, da bo Ilirija, oživljena po duhu Napoleonovem, prerajena in obnovljena, prstan Evropi. A Ilirsko kraljestvo ni dolgo obstalo. Nemci so ga kmalu (1812) razdrobili na osem kosov in iz šol izgnali narodni jezik, vpeljan po Francozih. Nastalo je težko gospodstvo nemščine, katero je pesnik jako dobro naslikal v pesmi: „Nemški in Kranjski konj“: „Nemški konj pravi namreč slovenskemu: Brate, kaj medliš na poti? Ti li noga ali glava neče? Ali se ti ne ljubi jesti? — Mene imajo v

dobri reji, mi dajo trikrat ovsa, igrajo mi čiste noge, nosim vrat po labodje“. — Kranjska kljusa odgovorilo: „Tudi jaz bi bil lahko tak, a mene bijejo po glavi, mi ne dajo jesti in stati v mlaki moram.“

Nemščina tako imela je slovstvo v oblasti, da celo bolj zmožni (darovitejši) pesnik Prešern (+ 1849) je pisal po nemško ali pa svoje izvrstne slovenske pesni prevodil v nemški jezik. Tiskale so se slovensko v „Kranjski čbelici“, v kateri se je trudil Kastelic zediniti vse pesniške moči na Kranjskem. Slovenci v drugih deželah se niso vdeleževali tega izdajanja, in tako je vsled političnega separatizma v slovenski literaturi vladal kratkovidni provincijalizem.

Prvikrat, kakor sem že omenil, so se vse slovstvene moči Slovencev združile v „Novicah“, ki so leta 1843. izhajati začele pod Bleiweisovim vredništvom. Prvih deset let so imele naslov „kmetijske in rokodelske Novice“ in namen, izobraževati prosti narod, seznaniti ga s potrebnimi vedami in ustanoviti literarni jezik. Do 1844. l. je bil pri Slovencih v rabi pravopis, ki ga je iznajdel Bohorič v koncu XVI. veka. Pomanjkljivosti tega pravopisa so se že davno čutile; spremembe Dajnkove in Metelkove (1824) so bile pa tako nepripravne, da je vsak raji ostal pri stari „bohoričici“, nego da bi mešal latinico s cirilico, katero so z novimi znaki dopolnovali. Boj o alfabetu in pravopisu je Bleiweis lahko rešil. Bohoričico popusti in se poprime že utrjenega pravopisa, katerega si je bil Gaj izposodil od Čehov in vvel v Hrvaško literaturo. S tem pravopisom je Bleiweis jel tiskati 1844. leta „Novice“ in od takrat je prišel pri Slovencih v splošno rabo.

Veliko bolj trudno pa je bilo očistiti slovenski jezik germanizmov, kateri so ga strašno kazili, in ustanoviti nepremeljiva pravila za vsem Slovincem občni literarni jezik; a tudi to je Bleiweis dosegel z upornim trudom in po čisto praktični poti. Koliko je on dosegel v tem težkem delu, tega se lahko vsak prepriča, kdor primeri „Novice“ Vodnikove z „Novicami“ dr. Bleiweisovimi, ali če se pozor obrne na primer na „Kranjsko špraho“, katero so nemškutarji v Ljubljani govorili še pred desetimi leti; pri Bleiweisu se ne dobijo nemške besede; on ne piše v tujem duhu. Toraj ni čuda, da so nemškutarji rekli, da on hrvačuje. Malo je tega, kar so trdili, da so izrazi „Slovenec“, „slovenski jezik“ od Bleiweisa in malega njegovega kroga izmišljeni, in da teh izrazov do 1848. leta še bilo ni, kakor jih še do sedaj ni med narodom, ki zove svoj jezik „kranjski“.

Bleiweisu ni bilo težko zagovarjati se pri takem očitaju; dokazal je svojim nevednim nasprotnikom, da niso le pisatelji našega in prošlega veka (Linhart, Dobrovski, Kopitar, Šafařík in dr.) njegove rojake imenovali Slovence in njih jezik slovenski, temuč da se ti izrazi nahajajo tudi že v najstarejših slovenskih tiskanih knjigah v polovici 16. stoletja.

Da je Bleiweis pisal v čisto slovenskem jeziku brez vsake primesi hrvaščine, to se najlože s tem dokáže, da prosti narod tako rad čita njegove „Novice“, in da si je pridobil ž njimi tako popularnost, kakor je nihče njegovih rojakov še ni imel in je nima. Bleiweis je postal glava narodu: Slovenec ga sluša kakor svojega očeta in prihití k njemu za совет v svojih zadevah. Pravijo, da so vabili kmetje Bleiweisa včasih pogledat na njih gospodarstvo, ki so ga vravnali po pravih razloženih v „Novicah“ in v družih knjigah, ki jih je izdal za narod.

Razun „Novic“ je Bleiweis dajal (od 1852. do 1856. leta) Slovenski „Koledar“ na svitlo, iz katerega so se boljši sestavki, in med njimi nekaj životopisov

Gospodarji, čuvajte prepelice!

Prepelica je — tako piše „Gosp. List“ — kakor nam Amerikanci poročajo, ena najboljih kmetovih prijateljic, ker iz zemlje trebi gosenice, kukce in vsak drug mrčes ter ga pozoblje.

Gozdno postavo,

kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo dogovorno z ministerstvom notranjih zadev od 3. julija 1873,

veljaven za vse kraljevine in dežele, zastopane v drž. zboru.

V. Gozdni kataster.

(Dalje.)

§. 20. Politična deželna gosposka ima preglede posameznih krajnih občin, katere jej dá gozdni tehnik, sestavljene po predpisu §. 19. poslati zadevajoči politični gosposki posebe, da jih ima v daljnem razvidu in jih sicer primerno rabi.

Politična okrajna gosposka ima te preglede po krajnih občinah svojega okraja v abecednem redu v primernem zavitku, z znamkom „gozdni kataster“, hraniti, kateri poslednji se za zadevajoči okraj takrat popolnoma napravi, kedar se za vse krajne občine imenovani pregledi dovrše.

Dodatki k gozdnemu katastru so v §§. 3, 4, 6, 7, 11 omenjeni zaznamki po okrajih A, B, C, D, E, katere je priložiti gozdnemu katastru v posebnem zavitku.

Vsacemu je dovoljeno pregledati gozdni kataster v navadnih uredskih urah.

Uredski izpisi in prepisi se smejo izdajati proti temu, da se plača kolek in povrnejo troški za pisanje.

Ce je bil na zgornjem Avstrijskem gozdni kataster za posamesne občine ali okraje vsled ukaza deželnega namestništva od 1. januarija 1853. (dež. zak. IV. del, št. 25) in po obrazcu, v tem ukazu predpisanem, že izvršen, ne dotika se njegove naprave pričujoči ukaz.

Za tiste občine, oziroma okraje, kjer bi se ne bil izvršil, ima se gozdni kataster po predpisu tega ukaza, tedaj s porabo priloženega obrazca napraviti.

VI. Gozdovidi.

§. 21. Gozdni tehnik ima tudi dolžnost po moči napravljati gozdovide (forstliche Uebersichtskarten) za preiskane politične okraje.

Zato se imajo od politične deželne oblasti določiti še imajoče, morebiti že napravljene natančne karte posamesnih okrajev, kakor fotografični vtiski od vojaško-geografičnega zavoda izdanih preglednih kart zemeljnega površja, pregledne karte katastra, karte generalnega štaba tako rabiti, da se posamesne gozdne grupe zaznamovajo kolikor mogoče po razločkih, v pregledu F omenjenih gledé kulture in vrste lesá, v zlasti pa bravnivni in v prepoved deti gozdi primerno narisajo, ali vsaj dobro zaznamovajo.

Gozdovidi so del katastra in se imajo temu priložiti.

VII. Izkaz in razglasitev uspeha gozdnih preiskav.

Konec vsacega leta ima politična deželna gosposka o vspehu gozdnih preiskav in napravljanju gozdnega katastra ministerstvu za poljedelstvo natančen izkaz podati in ga h krati po deželnem časniku razglasiti.

(Konec prihodnjič.)

Šolske stvari.

O ljudskih šolah na Štajarskem.

Deželni odbor Štajarski v poročilu delovanja svojega poroča deželnemu zboru po „Slov. Gosp.“ o ljudskih Štajarskih šolah sledeče, kar se nekako tika tudi šolstva na Kranjskem:

„Učiteljem — tako piše deželni odbor Štajarski — se je po sklepu deželnega zbora plača za 60 gold. povišala, tako, da imajo po 660, 560 in 460 gld. Kljub temu še pa vendar manjka 140 učiteljev, 63 šol pa praznuje zavolj tega, ker ni primernih šolskih prostorij ali pa manjka učiteljev.“ — Deželni odbor hoče pomanjkanju učiteljev v okom priti še z večjo plačo, ter je v ta namen deželnemu zboru predložil postavo zastran vravnjanja učiteljskih plač. Morebiti da gospodje dosežejo svoj namen; velika škoda je pa to — pravi „Gospodar“ — za Kranjsko, od kodar je po sporočilu deželnega odbora že zdaj zarad večje plače mnogo učiteljev prišlo. Če Kranjski deželni zbor ne more vsako leto povišati plače učiteljem, Štajarski jih pa povišuje, utegne nastopiti pravo preseljevanje učiteljev iz Kranjskega na Štajersko. Število šol je v tem letu poskočilo za 78, vseh je zdaj 723, za katere je treba 1272 učiteljev, plače pa najmanj 571.924 gold., vrh tega pa 19.560 gold. opraviških priklad, 12.000 gold. starostnih priklad in za 833 učiteljev in učiteljic po 60 gold. draginjske priklade, kar znaša 49.980 gold. Z vsem je toraj za 1272 učiteljev treba 653.464 gold. Odbor se hvali, da so šole dobro bile obiskovane, in razveseljuje s poročilom, da se bodo bremena ljudem, ki davke plačujejo, precej pomnožila, le da se šolske postave brž in v duhu državnih postav izvršijo! „Slov. Gosp.“ dostavlja temu, kar piše „Allgem. österr. Schulzeitung“ (št. 31) med drugim tako le: „Avstrija je sprejela modêrno narodno šolo in jo po želji demokratov takraj in onkraj Litave za brezversko proglasila, ne brigaje se za nasledke, ki morajo iz tega priti. Stariši, učitelji in odgojitelji se pritožujejo, da se pri mladeži kaže razbrzdanost in popačenost, kakoršna se poprej ni poznala in ne trpela, kajti domá in v šoli bil je pravičen strah, ki je edini in dobro skušeni pomoček, med družino in delalci neobhodno potrebni red ohraniti. — Ko se je konec šolskega leta v neki Dunajski šoli šolski sklep obhajal, je rekel neki mladi, novošegni pedagog svojim učencem: „No, zdaj pa idite! Svojim starišem pa povejte, da so hujši od psov, ker se ti vsaj brigajo za svoje mlade, vaši stariši pa ne!“ — Ta mladi izobraževalec mladine je svoje otroke pač kaj dobro podučil o četrti božji zapovedi.“ *)

Národne stvari.

Slovenci.

Po potnih spominkih spisal prof. Makušev.

(Dalje.)

Vpeljanje narodnega jezika v šole bilo je za Slovence najbolj važno vprašanje. Njih šole bile so nemške „Pflanzanstalten“; v njih so se slovenski „halbwilde Barbaren“ predelovali v nemškutarje, ali, kakor se sami sebe hvalijo, v „Deutschslovenen“. Slovenski jezik se ni le skor nič učil v šolah, ampak še celó zatiral;

*) Po našem mnenji je nastopila velika kriza za ljudske šole, katere ne odvrne povikšana učiteljska plača.

Vred.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. decembra 1873.

O b s e g: Gozdno postavo, kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster. (Konec.) — O razstavi mlekarških pridelkov na Dunaji. — Slovenci. (Dal.) — Narodno blago. — Predlog grofa Hohenwarta v zbornici poslancev 16. dec. t. l. — Mnogovrstne novice. — Deželni zbori. — Naši dopisi. — Novičar.

Gozdno postavo,

kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo dogovorno z ministerstvom notranjih zadev od 3. julija 1873, veljaven za vse kraljevine in dežele, zastopane v drž. zboru.

Izkaz in razglasitev vspeha gozdnih preiskav.

(Konec.)

Okraj

Obrazec A.

I z k a z

o danih dovolitvah za gozdno posekavanje.

Zaporedna številka	Imé:	Dan in številka gosposkine dovolitve	Namen posekanja	Površna mera posekovine po spodnje-avstrijskih oralih (z dvema decimalama)	Opazke
	a) krajne občine, b) gozda in parcelnih številk, c) gozdnega lastnika				

Okraj

Obrazec B.

I z k a z

o spodrejah od gosposk zaukazanih in drugih naredbah zoper gozdno pokončavanje.

Zaporedna številka	Imé:	Dan in številka gosposkinega ukaza in njegov na kratko ome-njeni zapopadek	Površna mera	Opazke
	a) krajne občine, b) gozda in parcelnih številk, c) gozdnega lastnika		spodreje gozdnega dela, na kateri se nanašajo druge naredbe spodnje-avstrijskih oralov (z dvema decimalama)	

Okraj

Obrazec C.

I z k a z

branilnih gozdov.

Zaporedna številka	Imé:	Dan in številka gosposkinega zaukaza	Površna mera po spodnje-avstrijskih oralih (z dvema decimalama)	Zaukazano gozdno gospodarstvo	Opazka
	a) krajne občine, b) gozda in parcelnih številk, c) gozdnega lastnika				

Okraj

Obrazec D.

I z k a z

gozdov v prepovedi.

Zaporedna številka	Imé:	Dan in številka gosposkinega zaukaza	Površna mera po spodnje-avstrijskih oralih (z dvema decimalama)	Kratka omemba, zakaj se je izrekla prepoved	Opazke
	a) krajne občine, b) gozda in parcelnih številk, c) gozdnega lastnika				

I z k a z

o danih dovolitvah za plavljenje in drugih lesnih pridobitnih napravah.

Zaporedna številka	Imé tistega, kateremu se je dala dovolitev in njegovo bivališče	Dan in številka dovolitve	Popis pridobitne naprave	Dolgost pridobitne naprave	Koliko časa traja dovolitev	Opazke

Obrazec F.

Okraj

Krajna občina

I z k a z

o gozdnih objektih, kateri se nahajajo v zgoraj imenovani občini.

Zaporedna številka	Imé in kratek popis gozda po napeljavi §. 19. tega ukaza		Parcelne številke po		Imé gozdnega posestnika in njegovo bivališče	S služnostjo ali tej enacimi družabnimi pravicami in katerimi				
	starem katastru	popravljenem katastru	starem katastru	popravljenem katastru		obtežen	neobtežen			
1	2	3	4	5	6	7	8			
	Vrsta kulture		Nerodoviten svet, pa za pogozdenje ugoden		Gospodarstvo		Srednji letni prirastek normalnih sežnjev, po 100 kubičnih čevljev dobrega lesa na oralu skupaj			
	visoki gozd listovje	srednji ali nizki gozd	pašniki z nepomenljivim lesom	brez prenehanja	prenehovalno	sistematično urejno		empirično		
8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18

O razstavi mlekarških pridelkov na Dunaji.

Po uradnem sporočilu.

(Dalje in konec.)

Za 15—20 kosov (vsak kos, podoben opeki, tehta 1 funt) treba je 1 funt soli. Zdaj se spravi sir na police, ki so vodoravno ležeče deske. Sirarni hram mora biti suh in dobro zračen. V njem mora biti tudi peč, da se more urediti gorkota, ki je potrebna za dobro izzorevanje sira. Najboljša gorkota je okoli 12—15 stop. R. Sir se postavi na rob, a treba paziti, da se sir ne dotika sosednega sira; vsak dan se obračajo kosi in s solno vodo mažejo, ki se izteka po dotični mizi; čez nekoliko dni se prestavijo na druge police. S tem se more doseči, da je sir okusen in mehek, in da kmalu dozori.

Pri celem opravi potrebna je največja snažnost. Police morajo vedno biti čisto oprane, sirni kosi nemudoma očiščeni od nesnag in plesnobe. Sir je dozorel, ko dobi lepo, rumeno barvo, ko postane mehek in upogljiv. To se izvrši v 5—6 tednih.

Pri napravi takega sira, ki je enak slovečemu Limburškemu, se večkrat dogode sledeče napake:

a) Sir se razpoka. Vzrok temu utegne biti prenizka toplina v sirarnem hramu, ali pa hud prepih zraka, pa tudi če se je že preveč ohlajeno mleko siriilo. Popravi se to, da vse to natančno izvršujemo.

b) Sir postane trd. To se dogodi, če se sir premalo pere s solno vodo.

c) Sir razteče. To se zgodi posebno v gorkem

poletnem času. To se more odstraniti, da se v poletnem času močnejše siri (več sirila dolije), kar sicer dobroto sira nekoliko kvari. Tudi se mora opustiti predolgo pranje sira s solno vodo; toplina v sirarnem hramu se mora znižati kolikor je le mogoče.

d) Sir je preveč skutast. To vzročuje prepičlo iztiskovanje, pičlo solenje; tedaj je treba paziti na dobro iztiskovanje in solenje.

e) Črvi v siru. Ti se zaredé posebno v poletnem času. Treba je skrbeti, da so hrami dobro zavarovani muh. Okna treba je prepreči s pajčolanom. Sirar mora večkrat preiskavati sire na policah in nemudoma iztrebiti napadene kose.

Slednjič omenimo še to, da se bokal mleka izplača z 10 krajcarji domá v hlevu, zraven tega pa še ostane domá siratka, s katero se svinje pitati dadó in tedaj gotovo tudi nekoliko veljá. Stroški za napravo so že odbiti. Funt takega sira se prodaja po 40 do 50 soldov in stroški za napravo enega funta so računjeni na 4 solde. — Gotovo tedaj je taka poraba mleka po hribskih krajih, ki so oddaljeni od mest, jako koristna, in gospodarji po hribih morejo spečati z napravo takega sira vse mleko prav dobro. Ker je naprava takega sira, ki ga hočemo imenovati opekovca (ker ima podobo opeke ali cegla), jako lahka, ker zahteva malo uprave, ne kotla, ne velike tiskalnice, nadejati se je, da se bodo naši živinorejci tega poprijeli in tako povzdignili svoje blagostanje. Le umna živinoreja bo vas, dragi gospodarji po hribskih krajih, pripeljala do večjega blagostanja.